

A büntető igazságszolgáltatás minősége az Európai Unióban

Az Európai Parlament ajánlása a Tanácshoz intézett, a büntető igazságszolgáltatás minőségéről és a büntetőjognak a tagállamokban történő összehangolásáról szóló ajánlási javaslatáról (2005/2003(INI))

Az Európai Parlament,

- tekintettel az António Costa által a PSE képviselőcsoport nevében előterjesztett, az Európai Unióban a büntető igazságszolgáltatás minőségéről szóló, a Tanácshoz címzett ajánlási javaslatra (B6-0234/2004),
- tekintettel az ENSZ közgyűlése 1948. december 10-i, 217 A (III) határozatában elfogadott, az emberi jogokról szóló egyetemes nyilatkozatra és különösen annak 7., 8., 9., 10. és 11. cikkére,
- tekintettel az ENSZ közgyűlése 1966. december 16-i 2200 A (XXI) határozatában elfogadott és 1976. március 23-án életbe lépett polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányára, különösen annak 2., 7., 9., 10. és 14. cikkére,
- tekintettel az Európa Tanács 1950. november 4-én elfogadott és 1953. szeptember 3-án életbe lépett Európai Emberi Jogi Egyezményére, különösen annak 6. és 13. cikkére,
- tekintettel az EU-Szerződés VI. címére, különösen annak 29. cikkére, 31. cikke (1) bekezdésének c) pontjára és 34. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontjára,
- tekintettel a tagállamok által 2004. október 29-én Rómában aláírt európai alkotmányt létrehozó szerződésre, különösen annak I-42., III-260. (értékelő eljárások), III-270. és III-271. (igazságügyi együttműködés büntetőügyekben), valamint II-107—II-110. cikkére, amely utóbbiak az Európai Unió alapjogi chartájának 47—50. cikkeinek rendelkezéseit veszik át,
- tekintettel a büntető igazságszolgáltatás terén elért közösségi vívmányokra, különösen az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyegyezményre¹, a Tanács 2002. június 13-i 2002/584/IB kerethatározatára az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról², a Tanács 2003. július 22-i 2003/577/IB kerethatározatára a vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtásáról³, a tárgyak, dokumentumok és adatok büntetőügyi eljárásokban történő felhasználása céljából való kikérésével kapcsolatos európai kiadási parancsról szóló tanácsi kerethatározatra

¹ Tanács 2000. május 29-i, az EU-Szerződés 34. cikke értelmében hozott határozata az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyegyezmény létrehozásáról (HL C 197., 2000.7.12., 1. o.).

² HL L 190., 2002.7.18., 1. o.

³ HL L 196., 2003.8.2., 45. o.

(COM(2003)0688), továbbá az Európai Unióban a bizonyos büntetőeljárás jogokról szóló tanácsi kerethatározatra irányuló javaslatra (COM(2004)0328),

- tekintettel a csatlakozási szerződés vonatkozó cikkeire, amelyek lehetővé teszik a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó egyes intézkedések végrehajtásának felfüggesztését abban az esetben, ha bizonyos szabályokat nem tartanának tiszteletben (azonban ezeket a szabályokat előzetesen meg kell határozni),
 - tekintettel az Európai Parlament által 2004. október 14-én elfogadott, a Tanácsnak címzett ajánlásra¹ a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség jövőjére, valamint annak legitimitása és hatékonysága megerősítésének feltételeire vonatkozóan,
 - tekintettel a 2004. november 4-5-i Európai Tanácson elfogadott hágai programra,
 - tekintettel eljárási szabályzata 114. cikkének (3) bekezdésére és 83. cikkének (5) bekezdésére,
 - tekintettel az Állampolgári, Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság jelentésére (A6-0036/2005),
- A. mivel az európai alkotmányt létrehozó szerződés II-107—II-110. cikke és az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. és 13. cikke meghatározza az igazságszolgáltatáshoz való jogot, amelyet az Uniónak és a tagállamoknak — saját hatáskörüknek megfelelően — biztosítaniuk kell az európai polgárok számára,
- B. mivel a igazságszolgáltatáshoz való jog — többek között — magába foglalja a hatékony jogorvoslatot, a pártatlan bírósághoz, tisztességes, ésszerű időn belüli tárgyaláshoz és a jogi segítséghez való jogot, továbbá a gyanúsított személyek alapvető jogainak teljes tiszteletben tartását a büntetőper megkezdése előtt és a pert követően, illetve a tisztességes és emberséges bánásmódhoz való jogot az elítéltekkel szemben az ENSZ nemzetközi szabályainak és a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzéséről szóló európai egyezménynek megfelelően,
- C. mivel a fent említett jogok védelme még inkább lényeges a büntetőeljárásban, ahol alapvető szabadságok forognak kockán,
- D. mivel e jogok védelmének felelőssége elsősorban az egyes tagállamokat terheli, amelyet saját alkotmányos rendjüknek és jogi hagyományaiknak megfelelően biztosítanak; mivel szükséges, hogy a tagállamok foglalkozzanak a jogrendszerükben felmerülő problémákkal, különösen azokkal, amelyekre az Emberi Jogok Európai Bírósága is rámutatott; mivel egy valódi, szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség kialakítása egyfelől azt jelenti, hogy az állampolgárok számára biztosított az egyenlő bánásmód az Unió valamennyi országában, másfelől pedig a tagállamok közötti kölcsönös bizalom erősítését is feltételezi, az ítéletek kölcsönös elismerésének

¹ Elfogadott szövegek, P6_TA(2004)0022.

biztosítása érdekében, egészen addig, hogy az egyes tagállamok polgáraikat más tagállam bíróságának átadják,

- E. tekintettel a luxembourgi Európai Bíróság és a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlatára, valamint arra, hogy mindkét bíróság joggyakorlatának következetesnek kell lennie,
- F. mivel a tamperei program (33. bekezdés) elfogadása óta a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének elve az Unión belüli igazságügyi együttműködés alapkövét jelenti,
- G. mivel az európai alkotmányt létrehozó szerződés (III-260. cikk) és a hágai program (különösen annak 3.2 bekezdése) elismeri a tagállamok közötti, a kölcsönös bizalom erősítése érdekében történő értékelés fontosságát, hiszen ez — az anyagi és eljárási minimumszabályok és ésszerű határidők meghatározása mellett — a bizalom a kölcsönös elismerés fontos feltétele,
- H. mivel az igazságszolgáltatás minőség-értékelésének az EU-ban a bírók munkamódszerére és a különféle tagállami igazságszolgáltatási igazgatási rendszerekre is ki kell terjednie; mivel ez nem ellentétes az igazságszolgáltatás függetlenségének teljes tiszteletben tartásával,
- I. mivel ennek az értékelésnek egy közös hivatkozási kereten kell alapulnia, amely garantálja a következetességet és az elfogulatlanságot,
- J. mivel egy ilyen értékeléshez meg kell határozni a legmegfelelőbb eszközöket és eljárásokat, meg kell erősíteni az információcserét és növelni kell a képzési lehetőségeket az európai büntető igazságszolgáltatás minőségének javítása érdekében,
- K. mivel az utóbbi években az EU-n belüli hálózatok létrehozása — mint például a közigazgatási bíróságok és a legfelső közigazgatási bíróságok szövetsége, a legfelső bíróságok elnökeinek hálózata, a legfelső bíróságok hálózata és az igazságszolgáltatási tanácsok európai hálózata — a tanúbizonysága annak, hogy egyre nagyobb igény van a közös munkára az uniós polgárok számára nyújtott igazságszolgáltatás minőségének javítása érdekében,
- L. tekintettel arra, hogy a képzésnek az Unión belüli közös jogi kultúra és az alapvető jogok kultúrája fejlesztésében játszott szerepe kulcsfontosságú, különösen az európai jogi képzési hálózaton keresztül,
- M. mivel az értékelés alapján az igazságszolgáltatáson belüli minőségi szabványok és a hatékonyság javulásának egyrészt az anyagi és eljárásbeli büntető jogszabályok minőségének javításához, másfelől pedig ezek végrehajtásának javításához kell vezetniük, amely nem ellentétes az igazságszolgáltatás függetlenségének teljes tiszteletben tartásával,
- N. mivel a kölcsönös értékeléshez külön módszertanra van szükség, tekintettel az eljárás összetett voltára,
- O. mivel a hágai program elismeri, hogy az európai alkotmányt létrehozó szerződést el kell fogadni hivatkozási keretként és hozzá kell fogni az előkészítő munkákhoz annak

érdekében, hogy az alkotmányos szerződésben előírt intézkedéseket meg lehessen valósítani, amint hatályba lép,

- P. tekintettel a 2005. január 18-án az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság által jobb minőségű igazságszolgáltatás Európában címmel szervezett nyilvános szemináriumra,
- Q. jóváhagyva a hágai programnak a kölcsönös bizalom erősítésére vonatkozó iránymutatásait (3.2 bekezdés), főként az igazságszolgáltatás minőségének javításán, az értékelés kialakításán, valamint a jogi intézmények és szervezetek hálózatainak elengedhetetlen hozzájárulásán keresztül,
- R. emlékeztetve a hágai program 3.2 bekezdésére, amely hangsúlyozza a nemzeti jogrendszerek szerkezetbeli és hagyományos különbözőségei tiszteletben tartásának és a tagállamok igazságügyi rendszere függetlenségének szükségességét, miközben elő kívánja mozdítani a kölcsönös bizalmon keresztül megvalósuló magasabb színvonalú európai igazságszolgáltatást,
1. a következő ajánlásokat intézi az Európai Tanácshoz és a Tanácshoz:
- a) haladéktalanul kezdeményezze az Európai Unió fellépését annak érdekében, hogy az európai állampolgárok — bárhol legyenek is az Unióban és bármilyen legyen is annak az országnak a jogi és alkotmányos rendszere, ahol tartózkodnak — egyenlő és egyre magasabb minőségű szabályok szerinti feltételek mellett élhessenek igazságszolgáltatáshoz való jogukkal, és így nagyobb bizalommal viseltessenek az igazságszolgáltatás iránt,
- b) a tagállamokkal együtt hozza létre „az európai büntető igazságszolgáltatás minőségi chartáját”, amely közös hivatkozási alapként szolgálna a tagállamok számára, és következetes, elfogulatlan értékelést biztosítana; ezt a chartát mind a nemzeti szinten, mind pedig az Európa Tanács és az ENSZ által nemzetközi szinten szerzett tapasztalatok és elvégzett munkák figyelembe vétele mellett kell kidolgozni,
- c) a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek közötti, a különbözőségeken alapuló kölcsönös bizalom megerősítése érdekében — a minőségi chartát véve hivatkozási keretként — hozzon létre a büntető igazságszolgáltatás minőségét kölcsönösen értékelő állandó mechanizmust, amely figyelembe veszi az olyan más területeken szerzett tapasztalatokat, ahol a kölcsönös értékelés már működik (Schengen, terrorizmus, bővítés stb.), előkészítve lehetőség szerint az alkotmányos szerződés III-260. cikkében meghatározott mechanizmust és eleget téve a következő céloknak:
- összehasonlító statisztikai adatbázis létrehozása,
 - teljesítményértékelési gyakorlatok szervezése,
 - a legjobb gyakorlat terjesztése,
 - tájékoztatás a tagállamok igazságszolgáltatási rendszerének természetéről és működéséről,
 - az európai igazságszolgáltatás minőségét értékelő éves jelentés közzététele a Tanácshoz és a tagállamokhoz intézett ajánlások kíséretében, amelynek célja az

azonosított problémák javítására irányuló javaslatok tétele,

- d) a kölcsönös értékelési mechanizmus (eljárások, szerkezet, mutatók, jelentések stb.) létrehozását az Európai Unióról szóló Szerződés 31. cikke alapján készített egy vagy több — a strasbourgi és luxembourgi bíróság esetjogában és az Európa Tanács bizottságának az igazságszolgáltatás hatékonyságát előirányzó iránymutatásaiban foglalt elveket megvalósító — határozatában fektesse le,
- e) a bírók és a jogászok szervezeteit, a szakértőket és a jogi rendszer felhasználóit, valamint a nemzeti parlamenteket is vonja be az értékelésbe — például egy, az igazságszolgáltatás minőségével foglalkozó ellenőrző bizottság létrehozásán keresztül — az alkotmányos szerződés I-42. cikkének (2) bekezdése és a szubszidiaritás elve szellemében; ezt az értékelést az Európai Parlament a nemzeti parlamentekkel együtt végezhetné,
- f) ismerje el, hogy a szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségnek a kölcsönös bizalmon alapuló kialakítása nem lehetséges a nemzeti jogalkotások harmonizálása nélkül; ami a büntető anyagi jog területét illeti, a Parlament egyetért a Tanáccsal abban, hogy az alkotmányos szerződésben említett bűncselekményeknek kell elsőbbséget élvezniük; az eljárásjog terén pedig az alábbiakat kell kiemelten kezelni:

— az igazságszolgáltatás átláthatósága, a gyanúsított személyek alapvető jogainak teljes tiszteletben tartása a büntetőper megkezdése előtt, és a pert követően az elítéltekkel szembeni tisztességes és emberséges bánásmód,

— a bizonyítékok összegyűjtése és értékelése,

— a fogva tartottaknak a lakóhely szerinti tagállamba szállítása büntetés-végrehajtás céljából,

— szabadságvesztéssel nem járó büntetés-végrehajtás a lakóhely szerinti tagállamban,

— kényszerítő intézkedések végrehajtása a lakóhely szerinti tagállamban,

— a fogva tartottak alapvető jogai valamennyi tagállamban,

— visszaesés a harmonizációs intézkedések hatálya alá tartozó esetekben,

— védelmi rendszer a tanúk és áldozatok vallomásai számára;

ismerje el, hogy az értékelésnek alapul kell vennie ezeket az elemeket is az európai szintű kezdeményezések meghozatala vagy folytatása érdekében a területen,

- g) fontolja meg, hogy a kölcsönös értékelés alapelvét a jogi pályán dolgozók, a jogi szervezetek és intézmények képzésének előmozdítása kell hogy képezze; a 2007—2013-as pénzügyi terv elfogadásával összefüggésben és a hágai program (3.2 bekezdés második albekezdés) rendelkezéseinek értelmében gondoskodják a jogi szervezetek és intézmények európai hálózatának (különösen a 18 05 01 03 költségvetési tétel alatti), valamint a tagállamokban a tisztviselők és szervezetek együttműködését lehetővé tévő kísérleti rendszerek pénzügyi támogatásáról, az igazságszolgáltatás minőségének

javítása érdekében,

- h) haladéktalanul kérje fel a Bizottságot, hogy az „európai büntető igazságszolgáltatás minőségi chartáját”, a büntető igazságszolgáltatás minőségét értékelő mechanizmust és bizonyos büntető szabályok kiegészítő harmonizációját foglalja bele abba a cselekvési tervbe, amelyet a hágai programnak megfelelően 2005-ben kell előterjesztenie; a Parlament a Tanácshoz csatlakozva azt javasolja a Bizottságnak, hogy az európai alkotmányt létrehozó szerződésben foglalt rendelkezéseket fogadja el a cselekvési terv hivatkozási kereteként;
2. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak és — tájékoztatás céljából — a Bizottságnak, a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek, valamint az Európa Tanácsnak.